

COMMISSION DE L'ÉNERGIE, DE
L'ENVIRONNEMENT ET DU
CLIMAT

du

MARDI 5 JUILLET 2022

Après-midi

COMMISSIE VOOR ENERGIE,
LEEFMILIEU EN KLIMAAT

van

DINSDAG 5 JULI 2022

Namiddag

De openbare commissievergadering wordt geopend om 13.59 uur en voorgezeten door de heer Christian Leysen.

La réunion publique de commission est ouverte à 13 h 59 et présidée par M. Christian Leysen.

Le **président**: Les questions n°s 55029219C, 55029260C, 55029261C et 55029262C de Mme Daems et n°s 55029299C, 55029330C, 55029331C et 55029391C de M. Senesael sont reportées.

01 Actualiteisdebat over "Fit for 55" en toegevoegde vragen van

- Greet Daems aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het onderhandelingsstandpunt van de Raad met betrekking tot het 'Fit for 55'-pakket" (55029285C)
- Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het klimaatakkoord op de Europese Milieuraad" (55029291C)
- Daniel Senesael aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De beslissingen van de Europese Raad over de maatregelen in het kader van het 'Fit for 55'-pakket" (55029302C)
- Kris Verduyckt aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De Belgische houding met betrekking tot het akkoord over het Europese klimaatpakket" (55029382C)

01 Débat d'actualité sur "Fit for 55" et questions jointes de

- Greet Daems à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La position de négociation du Conseil en ce qui concerne le paquet "Ajustement à l'objectif 55"" (55029285C)
- Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'accord sur le climat au Conseil européen de l'Environnement" (55029291C)
- Daniel Senesael à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les décisions du Conseil européen sur les mesures du paquet "Fit for 55"" (55029302C)
- Kris Verduyckt à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La position belge concernant l'accord sur le paquet climat européen" (55029382C)

Le **président**: Les questions de M. Senesael et Mme Daems sont sans objet.

01.01 **Kurt Ravyts** (VB): Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, tijdens de nacht van 28 op 29 juni 2022 heeft de Europese Milieuraad een akkoord bereikt over een aantal aspecten van het 'Fit for 55'-pakket. Mevrouw de minister, in de communicatie achteraf werd nogal wat verwarring geschapen vanuit het kamp van de ecologisten. Ik zal u direct uitleggen waarom.

U bent natuurlijk niet verantwoordelijk voor de communicatie van bijvoorbeeld het Europees parlamentslid Sara Matthieu op televisie. Ik zal echter letterlijk verwoorden wat zij heeft verklaard. "Als je een draagvlak wil voor de energietransitie, moet je dat niet doen." Over wat heeft zij het? Zij heeft het over de koolstoftaks of CO₂-taks op verwarming en brandstof. Zij vindt dat geen goed idee. Dat is erg merkwaardig, want ik herinner mij dat u enkele weken na uw aantreden enigszins in het oog van een mediastorm belandde over die koolstoftaks.

Ik weet wat u zal antwoorden, namelijk dat ook het aspect sociale rechtvaardigheid simultaan daarbij moet worden genomen. Daarover was mevrouw Matthieu echter ook niet tevreden. Zij was ook over de inkrimping van het budget van het Sociaal Klimaatfonds niet erg enthousiast. Dat is heel merkwaardig.

Mijnheer de voorzitter, voor het overige zal ik niet mijn volledige vraag aflezen. De minister beschikt daar immers over. Ik zal echter wel mijn vragen stellen.

Mevrouw de minister, kan u het op de Milieuraad bereikte akkoord toelichten alsook de ingenomen Belgische standpuntbepalingen? Klopt het dat de slagkracht van het Sociaal Klimaatfonds werd afgezwakt ten overstaan van het initiële voorstel van de Europese Commissie? Klopt het ook dat de lidstaten bijvoorbeeld niet meer de helft dienen te cofinancieren?

01.02 Kris Verduyckt (Vooruit): Mevrouw de minister, er is vorige week een akkoord bereikt over Europese klimaatmaatregelen. Er zijn behoorlijk wat voorstellen uit het plan van Frans Timmermans overeind gebleven, en dit amper een jaar nadat hij ze heeft voorgesteld. Dat illustreert de urgentie van het dossier. Dat klimaatpakket moet nu in wetgeving omgezet worden. Kunt u een overzicht geven van een aantal belangrijke beslissingen daaruit?

Bij zo'n akkoord slepen lidstaten vaak, vooral in de eindfase, een aantal uitzonderingen of overgangsmaatregelen in de wacht. Niet overall is de situatie immers gelijkaardig. Ik heb de indruk dat dat voor ons land niet of nauwelijks het geval is. Heeft dat te maken met onze positie in die onderhandelingen? Ik heb namelijk gezien dat wij ons in op z'n minst drie van de vijf dossiers onthouden hebben. Hoe zijn wij tot dat standpunt gekomen? Dat zou ik graag van u vernemen. Blijven wij inderdaad wat uitzonderingen of overgangsmaatregelen betreft in de kou staan?

01.03 Christian Leysen (Open Vld): Niemand betwist de nood aan maatregelen voor de klimaattransitie. Er is zowel klimaatzekerheid als energiezekerheid nodig. Hoe beoordeelt u dat evenwicht in dit pakket?

Wat de urgentie betreft, in hoeverre wil men niet te veel ineens, door het ene plan na het andere te lanceren nog vooraleer de bestaande actieplannen afgeklopt en in uitvoering zijn?

01.04 Zakia Khattabi, ministre: Messieurs les députés, je vais me permettre de répondre à la première question relative aux déclarations de ma collègue. C'est bien comme ministre que je réponds, mais en tant qu'écologiste – donc, pas comme ministre – je ne puis que reconnaître que des interrogations méritent d'être soulevées. Cela dit, en ma qualité de ministre d'un gouvernement composé de sept partis, je mesure l'enjeu de la négociation et des positions différentes, ainsi que de la présence des vingt-sept, et je ne puis que saluer la conclusion d'un accord. Certes, comme écologiste, je puis vous dire que nous n'en ferons jamais assez.

Avant d'aborder les questions concrètes, je tiens à vous présenter une lecture générale des décisions qui ont été prises lors de ce Conseil. Cela me semble nécessaire si nous voulons comprendre les décisions adoptées par notre pays.

In de nacht van dinsdag 28 op woensdag 29 juni nam de Raad zijn positie aan over het klimaatdossier en het 'Fit for 55'-pakket, met name de Effort Sharing Regulation, het ETS, inclusief het ETS-luchtvaart, de uitbreiding naar de maritieme sector en zijn gebouwen en wegvervoer, het Sociaal Klimaatfonds, LULUCF en de CO₂-normen voor personen en bestelwagens. Dit is een belangrijke stap in het waarmaken van de Europese doelstelling om tegen 2030 de uitstoot met minstens 55 % te reduceren en klimaatneutraal te worden tegen 2050, zoals vereist door de Europese klimaatwet. Hopelijk vinden we snel overeenstemming met het Europees Parlement zodat we onze burgers en ondernemingen duidelijkheid en investeringszekerheid kunnen verschaffen.

Je rappelle aussi que c'est la position du Conseil qui a été adoptée, de telle sorte que le trilogue peut seulement commencer. C'est bien de cette étape-là que nous parlons.

Bien que les positions finalement adoptées par le Conseil adaptent les propositions initiales de la Commission sur différents points, sous la forme d'un certain nombre d'exceptions temporaires et de reports d'entrée en vigueur de certaines mesures, le niveau d'ambition général a heureusement été préservé, ce qui garantit l'atteinte de l'objectif de -55 %.

C'est un signal clair du Conseil que le défi climatique demeure au centre des préoccupations. Cela participe, dans une mesure importante, à la solution face à l'actuelle crise énergétique, plutôt que d'en être une cause ou de constituer une entrave à la résolution de cette crise.

Ik wil hierbij ook uitdrukkelijk mijn waardering uitspreken voor de inspanningen van de technische experts uit de administraties van de verschillende overheden en van de diplomatieke vertegenwoordigers. Het voorbije jaar werd er intensief gewerkt aan dit historische klimaatpakket, en dat niet zonder resultaat. Ik geef enkele voorbeelden van zaken die uit de onderhandelingen zijn gekomen: het onderzoek naar de mogelijkheid om nationaal sneller te gaan met de uifasering van verbrandingsmotoren, de opname van kleinere schepen in de koolstofbeprijzing van het EU ETS of de bescherming van innovatieve investeringen in de staalindustrie. Al die punten zijn opgenomen in het uiteindelijke compromis van de Milieuraad.

Het zijn punten waarvoor ook België heeft geijverd. Dat toont aan dat, als we met de vier regeringen samen een positie innemen, we kunnen wegen op het Europese niveau. Milieuorganisaties hebben de inspanningen van België op het vlak van transport en energie, onder meer in het dossier van de CO₂-normen voor voertuigen en de ESR, bijgevolg beoordeeld als bij de beste van alle lidstaten in Europa.

Malheureusement, la Belgique a finalement dû s'abstenir explicitement sur trois dossiers cruciaux, à savoir non seulement l'Emission Trading System (ETS) européen et le Fonds social pour le climat mais aussi l'Effort Sharing Regulation (ESR) qui répartit les efforts entre les États membres. Avec une telle position, nous nous sommes, en fait, placés hors jeu et nous n'avons pas été en mesure de peser sur les négociations dans la dernière ligne droite sur ces dossiers-là. Nous nous sommes ainsi rangés du côté d'une petite minorité d'États membres. Ce qui nous a mis dans cette situation, c'est la position adoptée par la Région flamande qui a formellement demandé que la Belgique s'abstienne sur ces trois dossiers et cela, indépendamment des évolutions issues des négociations au Conseil.

La position de la Région flamande était inconditionnelle, ce qui nous a enlevé toute possibilité de plaider encore pour des concessions en notre faveur lors du Conseil Environnement, bien que le fédéral et les deux autres Régions pouvaient offrir à la présidence française la perspective que le paquet soit approuvé. Je ne prive évidemment personne du droit de défendre bec et ongles ses intérêts politiques mais il faut, à un moment donné, prendre conscience que l'absence totale de volonté de compromis a pour effet non seulement de sortir la Belgique des négociations mais aussi de mettre ses propres intérêts hors jeu.

Je ne peux qu'espérer que le blocage interne sur ces trois dossiers pourra être rapidement levé de façon à ce que nous puissions retrouver rapidement la place et le rôle qui sont les nôtres dans le cadre des trilogues avec le Parlement européen et ainsi faire avancer de manière constructive le projet européen en matière de transition climatique.

Specifiek inzake uw vraag over het ETS-BRT en het Sociaal Klimaatfonds heb ik er, zoals u weet, altijd voor gepleit dat de klimaattransitie een sociaal rechtvaardige transitie moet zijn. De Raad heeft er inderdaad voor gekozen om het nieuwe ETS, dat een prijssignaal moet geven, een jaar later in te voeren dan initieel was vooropgesteld.

De invoering van het Sociaal Klimaatfonds, dat de mogelijke sociale gevolgen van dat prijssignaal moet milderen, wordt daarom eveneens uitgesteld, wat inderdaad zorgt voor een verlaging van het volume tot 59 miljard euro in de periode tot 2032. In realiteit zorgt dat echter niet voor een verlaging van de steun voor het compenseren van de sociale impact, vermits de timing van het SCF de timing van het invoeren van de koolstofprijz via het ETS-BRT blijft volgen. U kan dus bezwaarlijk over kortwieken spreken. Het SCF blijft bovendien een heel substantieel fonds, net iets kleiner dan het Cohesiefonds.

Bovendien heeft ons land de mogelijkheid om alle andere inkomsten uit het nieuwe ETS-BRT ook in te zetten voor de gezinnen en de kmo's. Binnen de federale overheid is er een consensus dat zoiets kan met een klimaatbonus, waarvoor ik heb geijverd, om tot een progressief effect te komen voor de inkomens van de gezinnen.

Dans le cadre du débat sur le Fonds social pour le climat, il importe de veiller à ce que le soutien accordé par le biais de ce Fonds pour des investissements directs et des mesures bénéficie de façon effective aux ménages les moins favorisés. Je vais, pour ma part, mettre tout en œuvre pour que cela figure au centre du plan social pour le climat que nous devons soumettre à la Commission européenne en 2023 pour pouvoir prétendre à la part de ce Fonds qui nous revient.

01.05 Kurt Ravyts (VB): Mevrouw de minister, dank voor uw toelichting, vooral in verband met de niet-ETS-sectoren, de uitbreiding en het verband met de inkomsten voor het Sociale Klimaatfonds. Ik dacht dat er in

het Europees Parlement een akkoord was dat het systeem eerst voor de commerciële sector zou worden ingevoerd, en daarna pas voor de huishoudens?

01.06 Zakia Khattabi, ministre: C'est la raison pour laquelle j'ai évoqué le fait que, dans ce cas, chaque acteur du trilogue a adopté sa position au préalable. Le Parlement a donc adopté pour lui-même la position que vous avez évoquée. Ce sera la position qu'il adoptera dans le cadre du trilogue.

Het heeft niets te maken met de positie van onze Raad. Dat is de onderhandelingspositie van het Parlement.

01.07 Kris Verduyckt (Vooruit): Wat er gebeurd is, is goed. Europa heeft getoond dat het kan werken. De wetgeving moet er wel best zo snel mogelijk komen. We hebben niet veel tijd meer om de -55 % tegen 2030 te halen. We zien de gevolgen van de klimaatopwarming vandaag op vele plaatsen, ook in Europa. In Griekenland zijn er momenteel bijzonder veel bosbranden. Gisteren was er een ongeluk met een gletsjer in Italië. Dat heeft allemaal een duidelijke link met de klimaatopwarming.

U was duidelijk, wat de onderhandelingen betreft. Er waren inderdaad drie onthoudingen, onder andere rond het ETS Sociaal Klimaatfonds. Ik denk dat uw analyse zeer duidelijk was. We zetten ons daardoor zelf buitenspel. België zat namelijk mee rond de tafel om te onderhandelen over de Europese klimaatmaatregelen. We moeten allemaal beseffen wat de gevolgen zijn van de onthoudingen en het gebrek aan ambitie van vooral de Vlaamse regering en de Vlaamse minister voor Klimaat die ons gijzelt.

Er wordt aan de onderhandelingstafels namelijk geen rekening meer gehouden met ons land. Sommige landen hebben uitzonderingsmaatregelen of uitzonderingen gekregen rond bijvoorbeeld de uitfasering van de brandstofwagons of uitstootrechten. Ons land heeft op dat vlak echter niets gekregen. Ik zou dan ook willen dat mevrouw Demir dat gaat uitleggen aan de Vlaamse havenindustrie en bedrijven. Ze laat haar eigen bedrijven in de kou staan. We schieten dus in onze eigen voet en ik hoop dat alle betrokkenen dat beseffen.

Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

02 Vraag van Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De nationale conferentie voor een rechtvaardige transitie" (55029308C)

02 Question de Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La Conférence nationale pour une transition juste" (55029308C)

02.01 Kurt Ravyts (VB): Mevrouw de minister, op 13 mei hebt u in de ministerraad een nota laten goedkeuren over de organisatie van de lang aangekondigde conferentie over een sociaal rechtvaardige transitie. Die conferentie wil de klimaat- en milieudoelstellingen koppelen aan een uitbreiding van sociale verworvenheden en het beperken van de sociaal-economische risico's.

De officiële opstart is nu blijkbaar naar 2023 opgeschoven, terwijl er eerst sprake was van 2021 en daarna van 2022. Blijkbaar is er nu eindelijk een nota goedgekeurd. In uw recente 1 meiboodschap verwees u ook naar de sociale partners, die u ertoe opriep om hun desiderata en bezorgdheden kenbaar te maken.

Kunt u meer toelichting geven bij die nota? In hoeverre zijn de deelstaten bij die conferentie betrokken? Is die kwestie al in het Overlegcomité of in andere gremia aan bod gekomen? Tenzij ik mij vergis, was het toch de bedoeling dat ook de sociale partners een belangrijke rol zouden spelen bij die nationale conferentie?

02.02 Minister Zakia Khattabi: Mijnheer Ravyts, de nota die ik aan de ministerraad heb voorgelegd is, zoals de procedure voorschrijft, bedoeld om mij te mandateren om onderhandelingen op te starten met de deelentiteiten ter voorbereiding van het Overlegcomité in de herfst van dit jaar, met het oog op de organisatie van een nationale conferentie over een rechtvaardige transitie.

In die zin bevat deze nota geen inhoudelijke oriëntatie. Deze demarche heeft net de bedoeling de deelentiteiten te betrekken bij het proces van de nationale conferentie. Ik reken dan ook op een goede interactie en samenwerking met mijn collega's uit de Gewesten en Gemeenschappen, want het onderwerp is belangrijk. Indien we binnen het Overlegcomité toch niet tot een akkoord zouden komen, zal de conferentie in 2023 enkel op federaal niveau georganiseerd worden.

Laat mij nog even ingaan op de Staten-Generaal Rechtvaardige Transitie die ik op 24 mei 2022 lanceerde. Vandaag bestaat er nog geen systematische en samenhangende dynamiek rond het thema. Ik wil hier dan ook voorbereidend werk van maken, in voorbereiding van de nationale conferentie.

De Staten-Generaal bestaat uit vier luiken die resultaten moeten opleveren tegen de lente van 2023. Het Hoog Comité Rechtvaardige Transitie, dat bestaat uit 22 wetenschappers, onder het covoorzitterschap van professor Bea Cantillon van de UA en Marek Hudon van de ULB, bezorgt mij een wetenschappelijk rapport. Agora, een burgerparticipatie, geeft haar invalshoek met betrekking tot een rechtvaardige transitie. Er komt ook een forum waarbij aan het maatschappelijk middenveld memoranda worden gevraagd. De Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling en andere adviesorganen, zoals de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, zullen de resultaten van hun interacties bekendmaken. De sociale partners en andere stakeholders zullen dus een belangrijke rol spelen tijdens de voorbereiding en het proces van de nationale conferentie.

02.03 Kurt Ravyts (VB): Mevrouw de minister, dank u voor uw uitleg bij die nota. Deze nota geeft inderdaad geen inhoudelijke oriëntatie, maar schetst wel het *framework* voor de voorbereiding van die nationale conferentie. Aangezien de Vlaamse regering uiteindelijk een zeer concreet en praktisch energie- en klimaatplan heeft en haar constructieve medewerking aanbiedt, verwacht ik dat u daarover overeenstemming bereikt. Dat lijkt mij met betrekking tot dit thema wel logisch. We zullen elkaar hierover in het najaar ongetwijfeld opnieuw spreken.

*Het incident is gesloten.
L'incident est clos.*

03 Vraag van Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het Europees verordeningvoorstel rond ontbossingsvrije producten" (55029309C)

03 Question de Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La proposition de règlement européen sur les produits zéro déforestation" (55029309C)

03.01 Kurt Ravyts (VB): We hebben vandaag alweer slecht nieuws gekregen over het Amazonewoud, mevrouw de minister. De wereldwijde ontbossing blijft een betreurenswaardige evolutie en dus een belangrijk thema.

Op de Europese Milieuraad werd blijkbaar ook een akkoord bereikt over een Europees verordeningvoorstel rond ontbossingsvrije producten. Alle importeurs zouden moeten nagaan of er voor een vastgelegde lijst aan producten, bos werd gekapt. We spreken over palmolie, rundvlees en soja, koffie, cacao en timmerhout. Ook een aantal afgeleide producten, zoals leder, chocolade en meubels, vallen onder het toepassingsgebied. Niet-EU-landen zullen ingedeeld worden aan de hand van een risicoschaal: hoe hoger het risico, hoe zwaarder de vereisten voor handelaars zullen zijn.

Volgens een aantal milieubewegingen is het echter niet genoeg, mevrouw de minister. Men verwijst naar een aantal ecosystemen die onbeschermd worden gelaten zoals graslanden, wetlands en de Braziliaanse cerrado. De milieuorganisaties zijn ook ontgoocheld over de definitie van ontbossing of bosdegradatie. Het verordeningvoorstel werd blijkbaar gewijzigd. De gehanteerde definitie in het akkoord zou immers alleen van toepassing zijn op de omzetting van oerbossen tot plantagebossen. Dat zou de grote meerderheid van de bossen in de EU onbeschermd laten en vele schadelijke bosbouwpraktijken in stand houden. Men besluit met te zeggen dat dat ertoe zou kunnen leiden dat de EU-markt openblijft voor producten zoals hout en papier die afkomstig zijn van vernietigde bossen, met inbegrip van oerbossen, voordat die formeel zijn omgevormd tot boomplantages of landbouwgrond.

Kunt u meer toelichting geven bij het akkoord over het voorstel van Europese verordening van de Commissie? Hoe reageert u op de kritiek van een aantal milieubewegingen?

03.02 Minister Zakia Khattabi: Mijnheer Ravyts, niet alleen inzake het belangrijke en grote klimaatpakket heeft de Milieuraad op 28 juni belangrijke stappen voorwaarts gezet, maar ook inzake het voorstel van verordening over de ontbossingsvrije toeleveringsketens. De Europese Commissie diende dat voorstel van verordening in november 2021 in, waarna het werd besproken in een ad-hocwerkgroep van experts vanaf januari.

Ik ben verheugd dat het voorstel van verordening een prioriteit van het Franse voorzitterschap was. Het is belangrijk dat er snel een wettelijk bindend kader komt, zodat enkele belangrijke toeleveringsketens die gevoelig zijn voor ontbossing zo snel mogelijk ontbossingsvrij worden.

De tekst van de verordening is op veel punten, ook dankzij de ambitieuze positie van ons land, sterker geworden. België heeft in de onderhandelingen, samen met de andere landen van het Amsterdam Declaration Partnership, het voortouw genomen om de tekst zo ambitieus mogelijk te maken. De Belgische experts hebben ervoor gezorgd dat de tekst op verschillende punten is verbeterd.

Het Franse voorzitterschap heeft voor de Milieuraad dan ook een voorstel voor algemene oriëntatie of *general approach* ingediend. Alle lidstaten spraken hun steun uit voor de aanneming van die algemene oriëntatie en namen nota van het evenwichtige en ambitieuze resultaat.

Verschillende lidstaten waaronder België beklemtoonden tijdens de vergadering van de Milieuraad dat de aanneming van de algemene oriëntatie slechts de eerste stap in de strijd tegen ontbossing en de aantasting van de bossen is. Zij kijken uit naar de komende dialoogbesprekingen in het kader van het Tsjechische voorzitterschap en spraken de wens uit om die zo spoedig mogelijk af te ronden.

De Milieuraad heeft met eenparigheid van stemmen zijn goedkeuring gegeven aan de algemene oriëntatie, zoals de door het Franse voorzitterschap werd voorgesteld.

Ik ben net als veel van mijn collega's erover verheugd dat we nu beschikken over een tekst die ambitieus, doeltreffend, onmiddellijk toepasbaar en verenigbaar is met WHO-regels en dat de onderhandelingen met het Europees Parlement snel kunnen worden aangevat.

De week voor de bijeenkomst van de Milieuraad heb ik op mijn kabinet een delegatie van de milieubeweging, ontvangen om naar haar te luisteren en haar bezorgdheden goed te begrijpen. Jammer genoeg is over een aantal van haar bezorgdheden geen overeenstemming bereikt tijdens het intra-Belgisch overleg, omdat een aantal collega-ministers zich niet kon vinden in de voorstellen die op tafel lagen.

Desondanks was de algemene ambitieuze oriëntatie er niet gekomen zonder de hulp en de steun van de vele burgers en verschillende stakeholders, zowel op nationaal als internationaal niveau. Ik ben echt dankbaar voor alle input en voorstellen die de Belgische experts hebben ontvangen uit diverse hoeken en van verschillende stakeholders. Meer dan 1 miljoen Europeanen eisten via de campagne Together4Forests een sterke nieuwe EU-wet om de ingevoerde ontbossing tegen te gaan. Dat is een sterk signaal, komende vanuit de maatschappij. Ik ben verheugd met de oproep van zo vele burgers, organisaties en bedrijven om samen de handen in elkaar te slaan in de strijd tegen ontbossing.

03.03 Kurt Ravyts (VB): Er is inderdaad nood aan een wettelijk bindend kader om ontbossing voor de toeleveringsketens te vermijden. De algemene oriëntatienota kwam dus eigenlijk geen moment te vroeg. Ik neem er akte van dat er wederom geen overeenstemming kon worden bereikt op het intra-Belgische overlegniveau. Dat zal wel te maken hebben met een aantal specifieke aspecten van de Vlaamse geografie, veronderstel ik. We zullen daar ons licht eens over opsteken in het Vlaams parlement.

*Het incident is gesloten.
L'incident est clos.*

04 Vraag van Kris Verduyckt aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De aandacht voor de klimaatverandering in het nieuwe strategische concept van de NAVO" (55029372C)

04 Question de Kris Verduyckt à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'attention portée au changement climatique dans le nouveau concept stratégique de l'OTAN" (55029372C)

04.01 Kris Verduyckt (Vooruit): Mevrouw de minister, op de NAVO-top in Madrid was er heel veel aandacht voor de defensiebudgetten van verschillende landen en voor het feit dat de NAVO wordt uitgebreid met Finland en Zweden. Iets minder aandacht was er voor het nieuwe strategische concept van de NAVO, maar dat is toch ook niet onbelangrijk. Daarin zegt de NAVO immers wat ze de komende jaren wil gaan

doen, waarop ze wil inzetten en ook wat voor haar de grote nieuwe bedreigingen zijn.

Ik stel vast dat ook daar, net zoals in ons nationaal strategisch plan, wordt gezegd dat de klimaatopwarming de grootste bedreiging is waarmee wij aan de slag moeten gaan. Het is goed dat de NAVO dat zegt en dat ook wil omzetten in een strategie. Ze geeft ook aan de ecologische voetafdruk van de alliantie te willen verlagen.

Er werden ook uitspraken gedaan over het strategisch-militaire aspect van het Arctisch gebied. Men zegt dat de potentie er is dat daar door het smeltende ijs heel wat kostbare grondstoffen vrijkomen. Het standpunt van Europa is gekend, Europa wil daar een moratorium op. Ook daarover heeft men gesproken op die top in Madrid.

Mevrouw de minister, hoe kijkt u naar dat nieuwe strategische concept van de NAVO? Op welke manier kan België daarmee aan de slag gaan? Ik zal deze vraag natuurlijk ook stellen aan uw collega van Defensie. Er is echter ook een belangrijke impact op uw beleidsdomein. Daarom stel ik deze vraag ook aan u.

04.02 Minister **Zakia Khattabi**: Mijnheer Verduyck, bij ministeries van Defensie in het buitenland, in de Verenigde Staten en in het Verenigd Koninkrijk, is het opnemen van de klimaatcrisis als trend in hun strategische analyse en vervolgens ook in hun programma niet nieuw. Sedert het begin van deze eeuw staat dit bij hen op de agenda. De situatie inzake klimaatverandering is er inmiddels niet op verbeterd, wel integendeel. Het hoeft dan ook geen verwondering te wekken dat ook de NAVO daar anno 2022 in het nieuwe strategische concept uitgebreid aandacht aan besteedt. Ik ben benieuwd of volksvertegenwoordigers die dromen van (...) aan de Belgische kust vinden dat ook de NAVO aan angstcreatie doet.

Mag ik er trouwens op wijzen dat ik tijdens het debat in België over de hoogte van het defensiebudget het standpunt heb ingenomen dat veiligheid niet enkel een kwestie is van investeren in Defensie, maar ook in voedsel- en energieveiligheid, aanpassing aan de klimaatverandering, omgaan met grondstoffenschaarste en risicoanalyse van onze infrastructures, investeringen en industrieën. Onze veiligheid verdient meer dan 2 % van ons bnp. Aanzienlijke investeringen in een rechtvaardige transitie zijn nodig. Dit zijn allemaal thema's die ook in het strategische concept 2022 van de NAVO worden vermeld.

Mijn standpunt is niet nieuw maar loopt als een rode draad doorheen mijn beleid. Vorig jaar is de regering akkoord gegaan met mijn voorstel een OCAD voor het klimaat op te richten, dat de Nationale Veiligheidsraad adviseert. De operationalisering daarvan loopt. Dit jaar wordt er ook een programma voor een rechtvaardige grondstoffenresiliënte samenleving gelanceerd. Dit programma moet bestaan uit een nieuwe kenniscel bij het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling, de financiering en de begeleiding van wetenschappelijk onderzoek bij BELSPO en het opzetten van een subsidieprogramma voor bedrijven, waarbij beide laatste gericht zijn op *design for scarcity*.

Op uw tweede en derde vraag zal ik nu nog niet antwoorden. Het strategische concept 2022 van de NAVO is eind vorige week aangenomen op de top in Madrid. Uw vraag is gisteren binnengekomen en ik zal mijn administratie vragen om een analyse uit te voeren. Aarzel ondertussen niet uw vragen te stellen, maar zoals u reeds zei, kunt u ze ook stellen aan mijn collega, de minister van Defensie.

04.03 **Kris Verduyck** (Vooruit): Mevrouw de minister, toen wij in de commissie voor Landsverdediging discussieerden over de veiligheidssituatie in ons land, viel het mij op dat de professoren en experts die daarmee aan de slag gaan, steeds vaker de link leggen met de klimaatverandering, terwijl sommige collega's die link soms nog niet willen of durven zien.

Defensie zal als organisatie ook moeten veranderen. Het verhoogde budget zal daarbij helpen. Dat heeft voor een stuk te maken met de hulp aan de natie en uw plannen inzake dat OCAD, want wij moeten inderdaad kunnen ingrijpen wanneer er zich een klimaatramp voordoet. Het heeft ook te maken met hoe wij kijken naar veiligheid in de wereld. Ik ben er echt van overtuigd dat mensen die alles verliezen in een klimaatramp, mensen zijn die niets meer te verliezen hebben en heel vatbaar zijn voor extremistische groeperingen. Ook op dat vlak zullen er zich problemen voordoen. Het heeft ook te maken met de manier waarop wij in de wereld omgaan met ons materiaal en dergelijke op plaatsen waar men de gevolgen van de klimaatopwarming ziet. Defensie zal zich als organisatie daaraan moeten aanpassen en zal, ten slotte, ook haar ecologische voetafdruk moeten verkleinen. Daarover heb ik al heel wat vragen gesteld aan de minister van Landsverdediging.

Ik kijk uit naar de aangekondigde analyse en zal ook uw collega nog bevragen, mevrouw de minister.

*Het incident is gesloten.
L'incident est clos.*

05 Vraag van Kris Verduyckt aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De uitspraak van het Supreme Court met betrekking tot de uitstootrechten" (55029379C)

05 Question de Kris Verduyckt à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'arrêt de la Cour suprême américaine concernant les droits d'émission" (55029379C)

05.01 Kris Verduyckt (Vooruit): Mevrouw de minister, ik ben verbaasd dat ik als enige een vraag heb ingediend over deze uitspraak van het Amerikaanse Hooggerechtshof.

Toen het Amerikaans Hooggerechtshof een uitspraak deed over de abortusrechten in de VS stond ons Parlement nog net niet in brand. Heel wat collega's schreeuwden terecht moord en brand toen het ging over de rechten van veel Amerikaanse vrouwen die werden geschaad door die uitspraak.

De uitspraak die hetzelfde Hooggerechtshof deed over de klimaatpolitiek in de VS belangt ons allen aan en heeft een effect op ons allemaal. De uitspraak luidde dat het EPA, het milieuagentschap van de Amerikaanse federale overheid, niet het recht heeft om de uitstoot van energiecentrales in de Amerikaanse staten te reguleren. Die uitspraak is een catastrofe voor het Amerikaanse klimaatbeleid en bijgevolg ook voor de hele wereld.

Ik zal niet te diep ingaan op de uitspraak zelf, maar ik lees bijvoorbeeld dat Hans Bruyninckx, de directeur van het Europese Milieuagentschap, zegt dat, los van het feit dat de VS niet op een deftige manier aan klimaatbeleid zal kunnen doen, dit ook een effect heeft op veel andere landen in de wereld. Zij zouden zich immers kunnen afvragen waarom zij inspanningen zouden moeten leveren als de Verenigde Staten zich niet aan de internationale klimaatakkoorden houden.

Het is in dit Parlement soms moeilijk om te zien wat er in andere landen gebeurt, maar dit heeft wel degelijk een impact op de internationale klimaatpolitiek. Hoe kijkt u daarnaar? Denkt u dat er op ons niveau of op het Europese niveau een manier is om de Verenigde Staten duidelijk te maken dat dit echt wel een probleem is?

05.02 Minister Zakia Khattabi: Mijnheer Verduyckt, de eerste dag van zijn mandaat besliste president Biden om opnieuw toe te treden tot het klimaatakkoord van Parijs. Hij stelde daarbij dat hij de broeikasgasemissies in de Verenigde Staten tegen 2030 met 50 tot 52 % wilde verminderen in vergelijking met 2005. Dat was een heel belangrijke aankondiging, omdat dit de wereld in één klap 10 % dichterbij de klimaatdoelstellingen die in Parijs werden afgesproken.

Tussen woord en daad staat echter de weerbarstige realiteit. Het is nu zaak dat president Biden en zijn opvolgers de broeikasgasemissies dit decennium effectief halveren. De laatste cijfers waarover we beschikken, dateren van 2020. In 2020 lagen de emissies van alle sectoren in de VS ongeveer 23 % onder het niveau van 2005 en die van de elektriciteitssector maar liefst 40 %. Door de covidpandemie lagen de emissies natuurlijk lager dan normaal. Uit de cijfers leren wij dat er voor de VS nog een lange weg af te leggen is om van -23 % naar -50 % te raken in 9 jaar tijd.

Dat brengt ons bij de uitspraak in zaak nr. 20-1530 van het Amerikaanse Hooggerechtshof: West Virginia v. Environmental Protection Agency. De vraag van de rechters in de nieuwe zaak was of de Clean Air Act het milieuagentschap EPA toestond ingrijpende voorschriften uit te vaardigen voor de elektriciteitsproductie.

Meer in het algemeen werd het Hof gevraagd te onderzoeken of het Congres bijzonder duidelijke taal moet spreken wanneer het uitvoerende agentschappen machtigt belangrijke politieke en economische vraagstukken aan te pakken. Het Hof concludeerde 6 tegen 3 dat het agentschap niet aan alle energiecentrales tegelijk algemene regels kan opleggen die de broeikasgasemissies reduceren. Die macht komt volgens het Hooggerechtshof toe aan het Congres.

Concreet, het EPA zou niet langer een ETS-systeem zoals wij dat kennen in Europa kunnen ontwikkelen om de emissies van alle centrales op een koolstofefficiënte wijze te doen dalen. Het kan wel nog optreden met milieuvoorschriften voor individuele centrales.

De beslissing is zeker een klap voor het klimaatbeleid van de VS. Niet zozeer wegens haar onmiddellijke impact – de regelgeving van het EPA voor elektriciteitscentrales was immers nog niet actief –, maar wel omdat de weg naar het snel reguleren van de uitstoot nu afgesloten is. Nu moet de moeilijkere weg genomen worden van regelgeving via de staten of het Congres, waarbij de lobby van de fossiele sector zwaarder doorweegt.

Over de grond van de zaak, of het milieuagentschap kon optreden binnen de Clean Air Act met algemene regelgeving, loopt al decennia een juridisch debat. Toch is de algemene trend in de energiesector in de Verenigde Staten niet zo verschillend als in de Europese Unie. Er komen nauwelijks tot geen steenkoolcentrales meer bij.

In 2021 is er voor meer dan 100 miljard dollar geïnvesteerd in hernieuwbare energie en schone technologie, volgens Bloomberg New Energy Finance het hoogste bedrag ooit. Zo kwam er 37 gigawatt aan capaciteit van zonne- en windenergie bij. Dat is onder meer omdat steeds meer grote bedrijven enkel hernieuwbare energie willen afnemen via zogenaamde *clean power purchase agreements*. De algemene trend zit goed, maar regelgeving kan de noodzakelijke versnelling bewerkstelligen. Dat is de inzet van dit debat.

05.03 Kris Verduyckt (Vooruit): De uitspraak van het Hoogerechtshof is inderdaad moeilijk te beoordelen. Wat ik wel vaststel, is dat men er daar, door de impasse in de Amerikaanse politiek, nauwelijks nog in slaagt om grote beslissingen te nemen. Dat stemt uiteraard weinig hoopvol.

De Verenigde Staten zijn vandaag een van de grootste uitstootlanden in de wereld. Ze zijn anderzijds ook altijd toonaangevend geweest en we hebben er altijd met grote ogen naar gekeken. Als ik echter vandaag kijk wat er op het vlak van abortusrechten, wapenrechten en op klimaatvlak – want dat heeft wel degelijk ook een invloed op ons – gebeurt, voel ik toch vooral veel onbegrip.

U geeft in uw antwoord aan dat de bedrijven zelf daar wel hun verantwoordelijkheid nemen, terwijl de politiek misschien faalt. Dat is natuurlijk een heel trieste vaststelling.

Ik kijk er met u naar uit welke gevolgen dat straks op de COP27 in Egypte zal hebben voor de internationale klimaatonderhandelingen. Ik ben samen met u niet echt gelukkig met de evolutie in dat land.

De **voorzitter**: Mevrouw de minister, ik wil graag even een citaat uit de Nederlandstalige cultuur met u delen. Willem Elsschot heeft 100 jaar geleden geschreven: "Tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren." Als hij dat vandaag zou schrijven zou hij daar nog "en de gerechtshoven" aan toevoegen.

*Het incident is gesloten.
L'incident est clos.*

Ik heb nog vragen over de klimaatimpact van de oorlog en over de bewapeningswedloop, maar die zal ik de volgende keer stellen.

Ik dank u voor uw aanwezigheid en sluit hierbij de vergadering. Tot binnenkort!

*De openbare commissievergadering wordt gesloten om 14.41 uur.
La réunion publique de commission est levée à 14 h 41.*